

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการปูพื้นฐานทางการศึกษาและเป็นการเสริมสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ซึ่งการศึกษาระดับนี้จะส่งผลและมีอิทธิพลต่อการศึกษาและการดำรงชีวิตในอนาคตเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยนี้เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและมีความอยากรู้อยากเห็น ดังนั้น การจัดการศึกษาในวัยนี้ จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และควรดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง ตามนโยบายของรัฐภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 มีสาระว่า “รัฐบาลจะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาและมุ่งให้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น” นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่จะเร่งปรับปรุงการจัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนประถมศึกษา ให้สอดคล้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและให้มีคุณภาพตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาสุขภาพอนามัยของเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษา ได้พัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความพร้อมเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ปัจจุบันการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบและจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและสังคม จากผลการวิจัยพัฒนาการเด็กแสดงให้เห็นว่า ระยะ 6 ปีแรกของชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของเด็ก ดังนั้น การจัดการศึกษาในระดับนี้ให้ถูกต้องตามหลักการอนุบาลศึกษาและพัฒนาการของเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2533)

ราศี ทองสวัสดิ์ (2537) ได้สรุปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาว่า การจัดการศึกษาให้เด็กวัยนี้จะต้องเน้น

1. การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล มิใช่เน้นเพียงด้านสติปัญญาหรือการอ่าน - เขียนเท่านั้น
2. การให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ได้สัมผัส ได้ทดลอง ปฏิบัติจริง และได้แสดงออกอย่างอิสระและสร้างสรรค์
3. เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาผ่านการเล่นเป็นสำคัญ
4. วุฒิภาวะ ความพร้อมและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และการจัดประสบการณ์ให้เด็กต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้เสมอ

การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ในการเตรียมความพร้อมทางภาษา นับเป็น พื้นฐานการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งหมดเนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการติดต่อ สื่อสารกัน การติดต่อสื่อสารมีหลากหลายรูปแบบ และวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ก็คือการใช้ ภาษาพูดและภาษาเขียน (หรรษา นิลวิเชียร, 2535) ภาษาช่วยให้มนุษย์เข้าใจตรงกัน บุคคลจะใช้การสื่อสารได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะที่ได้รับหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา นอกจากนี้ ภาษายังเป็นทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาควรเริ่มตั้งแต่เด็ก

การเขียนเป็นทักษะที่มีความยากมากกว่าทักษะการฟัง พูด และอ่าน เพราะการเขียน ที่ดีต้องอาศัยความสามารถหลายอย่างประกอบกัน กล่าวคือ ผู้เขียนจะต้องใช้ความสามารถ ทางด้านสมอง สายตา และกล้ามเนื้อให้ประสานสัมพันธ์กันแล้วแสดงออกในรูปของ ลายลักษณ์อักษรให้กับคนส่วนใหญ่เข้าใจความหมาย ความคิดของผู้เขียน การเขียนจึงเป็น ระบบสื่อสารที่มนุษย์คิดขึ้นสำหรับใช้ติดต่อกัน ภาษาเขียนจึงช่วยพัฒนาความคิด สติปัญญา และทัศนคติ (Boyd, 1970 อ้างถึงใน พวงทอง อ่อนจรัส, 2528) นอกจากนี้การเขียนที่ดี ยังต้องอาศัยทักษะพื้นฐานการฟัง การพูด การอ่าน และความคิดดี กล่าวคือ เมื่อผู้เขียนได้รับ ข้อมูลอย่างกว้างขวางจนมีประสบการณ์มากพอ จะช่วยให้พูดและเขียนดีขึ้น ดังนั้น การฟังมาก อ่านมาก การมีประสบการณ์ต่าง ๆ ลึกซึ้งและกว้างขวางจะช่วยให้บุคคลมีข้อมูลที่จะส่งออกหรือ ถ่ายทอดด้วยการเขียนได้มากขึ้น

การสอนเขียนในระดับก่อนประถมศึกษา ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้ละเอียดถี่ถ้วนเพื่อ จะได้ทราบหลักสูตรกำหนดให้สอนอะไร เพื่อเตรียมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตาม หลักสูตร การเร่งหรือบังคับให้เด็กเขียนทั้งที่เด็กยังไม่พร้อมจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและ เกิดผลเสียหลาย เช่น เด็กอาจสายตาสั้นเพราะการเพ่งสายตาหรือการเกร็งมือเนื่องจากการถูก บังคับให้เขียนหรือจับมือเขียน

การเขียนไม่ได้เป็นหลักสูตรบังคับสำหรับนักเรียนระดับอนุบาล แต่ครูผู้สอนจำเป็นต้อง

ส่งเสริมให้เด็กเขียนเมื่อเด็กปรารถนาจะเขียน ครูจะต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กแต่ละคน บางคนสนุกกับการเขียน บางคนเขียนแล้วเลิก การเขียนแบบมีทักษะทางภาษา เป็นเรื่องยากสำหรับเด็ก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจเรื่องการลำดับคำเข้าประโยค การสะกดหรือการใช้คำพูดแบบบรรยาย การสอนเขียนให้กับเด็กโดยที่เด็กยังไม่เข้าใจความหมาย เป็นปัญหาที่มักพบเสมอในโรงเรียนระดับอนุบาลศึกษา การเขียนเป็นการสื่อความหมายและการแสดงออกวิธีหนึ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้เรามักจะลืมและคำนึงถึงแต่การสอนที่เป็นทางการ หรือการสอนคัดลายมือ ซึ่งเป็นแนวการสอนให้เด็กเขียนเป็นเท่านั้น แต่การเรียนฝึกเขียนของเด็กจะเริ่มต้นตั้งแต่ว่าก่อนที่เด็กจะจับดินสอเขียนตัวอักษรเสียอีก เด็กจะเริ่มเรียนรู้จากการได้แลเห็นชื่อของเขาเองติดอยู่ในที่ต่าง ๆ ซึ่งกระตุ้นให้เด็กอยากเขียนก่อนการเรียน (เยาวกา เดชะคุปต์, 2528)

นิตยา ประพฤตติกิจ (2536) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่งของเด็กอนุบาลว่า เด็กอนุบาลมีพัฒนาการอยู่ในขั้นถือตนเองเป็นสำคัญ (Egocentric Stage) การแสดงออกทางด้านความคิดหรือการเข้าใจความคิดของผู้อื่นเป็นไปได้ยาก เขาคิดเพียงแต่ว่าผู้อื่นจะต้องเห็นอย่างที่เขาคิด ดังนั้น เราจึงเห็นบ่อย ๆ ว่าเด็กในวัยนี้มักจะวาดหรือขีดเขียนง่าย ๆ และไม่มีความสัมพันธ์กัน การสอนเขียนสำหรับเด็กเริ่มเรียน เด็กจะเขียนได้ดี สมองลายตาและมือจะต้องประสานกันเป็นอย่างดี ถ้ากล้ามเนื้อ นิ้วมือยังไม่แข็งแรง ลายตากับมือก็ยังไม่สัมพันธ์กัน การสอนเขียนก็จะเป็นเรื่องยากมากและเป็นผลร้ายต่อร่างกายบุคลิกภาพ และจิตใจของเด็กด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ฮิลเดรท (Hildreth, 1950) ที่กล่าวว่า การเขียนต้องประกอบด้วยปัจจัย 2 อย่าง คือ วุฒิภาวะทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อและวุฒิภาวะการรับรู้ เบเกอร์ (Baker, 1955) ได้สนับสนุนเกี่ยวกับความพร้อมในการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับ ดอร์สัน และโซลลิงเจอร์ (Dawson and Sollinger, 1957) โดยกล่าวว่า ก่อนที่จะสอนเขียนผู้สอนควรพิจารณาถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเด็กเสียก่อน หากเด็กยังไม่พร้อมก็หาทางส่งเสริมโดยจัดประสบการณ์อันนำไปสู่การเขียนให้กับเด็ก สำหรับความพร้อมทางกล้ามเนื้อนั้นส่งเสริมได้ โดยฝึกการใช้มือทำงาน เช่น วาดเขียน บั่น เย็บ ถัก และสาน สำหรับ บาบารา และคนอื่น ๆ (Barbara and others, 1976 อ้างถึงใน วิสิฎฐ์ศรี ตังครโยธิน, 2538) ได้กล่าวถึงวิธีส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก สามารถทำได้โดยให้เด็กได้ฝึกฝนใช้มือจับสิ่งของต่าง ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช การฝึกหัดระบายสี การร้อยลูกปัด การตัดฉีก บั่น ทูบ ดึง เท กรอกน้ำ กรอกทราย

เยาวกา เดชะคุปต์ (2528) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมในการเขียนว่า ปัญหาที่มักพบเสมอในโรงเรียนอนุบาล คือ การสอนเขียนให้กับเด็กที่ไม่เข้าใจความหมาย การเขียนเป็นการสื่อความหมาย หรือการแสดงออกวิธีหนึ่ง ดังนั้น เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อมใน

การเขียนโดยการฝึกทักษะ การลากเส้น การวาดภาพ การรับและการส่งข้อความ บัตรเชิญ หรือจดหมาย บุซบง ตันติวงศ์ (2535) กล่าวว่า การสอนเขียนให้ตรงกับพัฒนาการในการเขียนตามธรรมชาติของวัยเด็กนี้ คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเขียนให้แก่เด็กและส่งเสริมให้เด็กใช้การเขียนเพื่อสื่อความหมาย

การฝึกฝนด้านการเขียนควรเริ่มตั้งแต่เด็กอายุ 5 ขวบ มีเด็กจำนวนมากที่จำตัวอักษรได้ก่อนที่จะรู้ความหมาย ผู้ปกครองเด็กบางคนถือว่าการท่องจำตัวอักษรได้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กเล็ก แต่จริง ๆ มีคุณค่าน้อยมากสำหรับตัวเด็ก การสร้างประสบการณ์การเขียนขั้นต้นควรเริ่มต้นด้วยการใช้สีแท่งโต ๆ กับดินสอและกระดาษแผ่นใหญ่ ๆ การสร้างความสนใจและแรงจูงใจที่จะให้เด็กอยากเขียน คือ การเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม เกลป์ (Gelb, 1918 อ้างถึงใน วรวรรณ ทวีศิลป์, 2526) ได้ให้แนวคิดสำหรับการเริ่มเขียนของเด็กเล็กเริ่มหัดเขียนไว้ว่า การเขียนตามความรู้สึกของเด็กเล็กนั้นเป็นงานยากและสลับซับซ้อนกว่าการอ่านมากเพราะการอ่านนั้นใช้แต่เพียงการสังเกตความแตกต่างของตัวอักษร กับการทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษรและใช้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรเหล่านั้น แต่การเขียนจะต้องเพิ่มการประสานสัมพันธ์ระหว่างสมองสายตา และการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อด้วย ปรียา บุญวาทิน (2523) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการฝึกเขียนแก่เด็กเล็กไว้ว่า ไม่เพียงต้องการให้เด็กมีความสามารถเขียนตัวอักษรได้เท่านั้น เพื่อเป็นการปูพื้นฐานที่ดีต่อไปในอนาคตเพราะถ้าเด็กไม่ได้รับการฝึกเขียนอย่างถูกต้อง จะมีผลให้เด็กมีลายมือไม่ดีต่อไปจนโต การสอนเขียนให้แก่เด็กเริ่มเรียนครูผู้สอนต้องเข้าใจวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกเขียนให้ถูกต้องและสวยงามตั้งแต่เริ่มเรียน แม้แต่ท่าจับดินสอของเด็กก็มีผลต่อคุณภาพการเขียนของเด็กและสาเหตุที่เด็กจับดินสอไม่ถูกต้องก็เกิดจากการได้รับการสอนที่ผิด ๆ ทำให้เกิดความเคยชินในการจับดินสอ

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1967 อ้างถึงใน วรวรรณ ทวีศิลป์, 2526) ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเขียนตัวอักษรไว้ว่า ผู้ฝึกจะต้องฝึกให้เด็กลากเส้นแต่ละแบบที่แยกกันอยู่ แล้วค่อยนำเส้นเหล่านั้นมาต่อเป็นอักษร อีกทั้งควรเน้นเกี่ยวกับความชัดเจนของเส้นและวิธีลากที่ถูกต้อง การเขียนนั้นต้องอาศัยสมาธิมากกว่าการฝึกทักษะด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนให้ถูกต้องตามคำสั่ง และยังไปกว่านั้นการเขียนยังต้องอาศัยส่วนขาด และการติดต่อภาพตามหลักเหตุผลอีกด้วย เพราะพยัญชนะบางตัวและคำบางคำมีรูปร่างคล้ายกันมาก เพียงแต่มีส่วนขาดส่วนเกินไปนิดเดียวเท่านั้น แต่มีความหมายห่างไกลกัน และ นอร์เบิร์ก (Norberg, 1966 อ้างถึงใน วรวรรณ ทวีศิลป์, 2526) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้และเรียนรู้ได้นั้น จะต้องเน้นประสบการณ์ทางรูปธรรมและประสบการณ์ตรง ทางที่จะช่วยให้เด็กก่อนวัยเรียนได้รับประสบการณ์เหล่านี้ก็โดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วยในการเรียนการสอน เพื่อให้

เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสรับรู้อื่นจะนำไปสู่ประสบการณ์เข้าทางรูปธรรมโดยตรง

การฝึกเขียนในระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญอย่างมากเนื่องจากเป็นทักษะที่มีความยากและต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ความสามารถหลายอย่างประกอบกัน กล่าวคือ ต้องใช้ความสามารถทางสมอง สายตา และกล้ามเนื้อให้ประสานสัมพันธ์กันเพื่อแสดงออกในรูปของลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เด็กคนอื่นเข้าใจ ดังนั้น การฝึกเขียนให้กับเด็กก่อนวัยเรียน ครูผู้สอนต้องเข้าใจพัฒนาการและความพร้อมของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ครูจะต้องเข้าใจหลักการสอนเขียน เทคนิคและวิธีการจัดองค์ประกอบที่สามารถสนองตอบการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างดี เพื่อเด็กได้ฝึกและเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็ก

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ การวัดและประเมินผล สำหรับการวัดและประเมินผลในระดับก่อนประถมศึกษานั้นมีวิธีการประเมินผลหลายวิธี เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การปฏิบัติ การตรวจผลงาน และการทดสอบ ซึ่งการวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กช่วยให้ครูทราบพัฒนาการเด็ก และสามารถปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ทัน เด็กอนุบาลเป็นเด็กที่มีความแตกต่างกันมาก ซึ่งความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นั้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างตัวบุคคลนี้ทำให้การเรียนรู้และการรับรู้ของเด็กไม่เท่ากัน เด็กบางคนเรียนรู้ได้เร็วเด็กบางคนเรียนรู้ได้ช้า ดังนั้น การสอนในโรงเรียน เราจะหวังให้เด็กทุกคนมีความรู้ทัดเทียมกันหมดย่อมเป็นไปได้ไม่ได้

ดังนั้น ในการเรียนการสอนครูควรพยายามสอนให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ตามความสามารถแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของการประเมินผลพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
2. การประเมินควรใช้การสังเกตและการบันทึกกิจกรรมความสามารถของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสรุปพัฒนาการและนำข้อมูลมาจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถเด็กแต่ละคน
3. การประเมินพัฒนาการมิได้นำผลการประเมินมาตัดสินเลื่อนชั้นของเด็ก ทั้งนี้ เพราะเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วหรือช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดประสงค์ได้ ถ้าครู

จัดประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม

4. ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ได้ผลทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญานั้น ครูต้องทราบว่าเด็กมีพัฒนาการอยู่ในระดับใด เพื่อจะได้ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ครูจึงต้องรู้วิธีการประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถสรุปได้ว่าเด็กมีพัฒนาการอยู่ในระดับใด เพื่อสามารถจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน

การวัดผลและประเมินผลที่ดีต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ในปัจจุบัน นักการศึกษาได้พยายามหาวิธีการวัดผลที่สามารถวัดพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของเด็กออกมาให้ได้ และเรียกการประเมินผลแบบนี้ว่า การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนของนักเรียนในการทำงาน การแก้ปัญหา การประเมินตนเอง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นสภาพงานปัจจุบันของนักเรียนและสิ่ง que นักเรียนได้ปฏิบัติจริง การประเมินผลตามสภาพจริง จึงเป็นการประเมินผลที่ยึดการปฏิบัติกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน ผลจากการลงมือปฏิบัติงานแสดงถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ยอมรับใช้มากในการประเมินตามสภาพจริง กล่าวคือเป็นการประเมินความสำเร็จของนักเรียนจากผลงานที่เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุดหรืองานที่แสดงถึงความก้าวหน้าที่นักเรียนเก็บสะสมในแฟ้ม โดยนักเรียนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมและรับรู้กับการวัดและประเมินผลในครั้งนั้นด้วย เนื่องจาก นักเรียนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์จากการประเมินและเชื่อว่า วิธีประเมินแบบนี้จะสะท้อนให้เห็นกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา เจตคติ ค่านิยม ความต้องการของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่าง ครู นักเรียน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน วิธีการประเมินผลวิธีนี้ได้รับการพัฒนาและใช้กันอย่างแพร่หลายในยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เริ่มนำมาเผยแพร่ในวงการศึกษาไทยเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา และเป็นที่สนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อการประเมินเกิดจากการปฏิบัติของนักเรียนในสภาพที่เป็นจริง ดังนั้น การตัดสินผลการเรียนจะยุติธรรมและสร้างสรรค์มากกว่าที่ติดกับดัก นอกจากนี้ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกระดับการศึกษา ทุกหลักสูตร ทุกวิชา และในระดับก่อนประถมศึกษาจะใช้ได้ดีมาก เพราะการเรียนการสอนมีลักษณะบูรณาการอยู่แล้ว และเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นวัยเริ่มต้นของการเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นวัยเริ่มต้นที่จะศึกษาภายในโรงเรียน เด็กเขียนหนังสือและอ่านหนังสือไม่ได้ แต่เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการและการ

เรียนรู้ที่เร็วมาก และมีความแตกต่างกันมากดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น การให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงและประเมินผลงานที่เด็กทำเป็นระยะและต่อเนื่องจึงเป็นการประเมินที่เหมาะสม

จากการรายงานผลพัฒนาการความพร้อมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ในจังหวัดนครพนม พบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ยังไม่มีความพร้อมในการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 7.84 โดยมีสาเหตุมาจาก 1) วัสดุสนับสนุนกิจกรรมการเตรียมความพร้อมยังไม่เพียงพอและ 2) ผู้ปกครองเด็กบางส่วนเศรษฐกิจไม่ดี จึงไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม, 2539)

สำหรับโรงเรียนโพนสว่างนาจิววิทยา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2539 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนนี้ ได้พบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ยังไม่มีความพร้อมในการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 20.5 จากประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ถึงปัจจุบันและการสอบถามเพื่อนครู ทราบว่า มีหลายปัจจัยประกอบกันสาเหตุของปัญหาอันดับแรกมาจากตัวนักเรียน นักเรียนมีวุฒิภาวะและพัฒนาการด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไปมากเนื่องจากสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูเด็กในแต่ละครอบครัวไม่เหมือนกัน ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตร และส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา เมื่อถึงฤดูการทำนาก็จะพาครอบครัวไปด้วย โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาไปรับส่งบุตรไปโรงเรียน ทำให้เด็กขาดเรียนและเรียนไม่ทันเพื่อน ประการที่ 2 มาจากครูผู้สอนและวิธีการสอน เนื่องจากครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษาไม่ได้จบสาขาการศึกษาปฐมวัย และการจัดกิจกรรมมักจะเน้นพัฒนาการด้านร่างกายเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเตรียมความพร้อมยังไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรกำหนด ปัญหาประการที่ 3 คือ การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่จะใช้การสังเกตและการทดสอบแบบสรุปรวม ไม่ได้วัดเป็นรายบุคคล และมักจะวัดเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน ทำให้ครูไม่สามารถทราบพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคน จากการศึกษาของสุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2521) พบว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภูมิลำเนา เศรษฐกิจของครอบครัว เพศ ล้วนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งสิ้น โดยเฉพาะเด็กเล็ก ซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการแตกต่างกันมาก มีความต้องการทางด้านความรักความปลอดภัย ต้องการให้เพื่อนรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรับผิดชอบต่องานและต้องการความเป็นอิสระในการทำงานตามความสามารถของตน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเล็กจึงควรเป็นลักษณะบูรณาการและเป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก ดังนั้น การวัดและประเมินผลควรจัดกระทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อครูจะได้เห็นความก้าวหน้าของเด็กและแก้ปัญหาเด็กที่เรียนอ่อนได้ทัน

โดยให้เด็กเรียนรู้ตามความสามารถของตนอย่างภาคภูมิใจ

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะการเขียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและในขณะเดียวกันจะได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กด้านทักษะการเขียนเป็นรายบุคคล โดยจะใช้ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ เคมมิต และ แมคแทคการ์ด (Stephen Kemmis and Robin McTaggart, 1988 อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) มหาวิทยาลัยดีกิน ประเทศออสเตรเลีย มากำหนดเป็นกระบวนการของการวิจัยเพื่อพัฒนาการประเมินผลด้วยแฟ้มสะสมงานครั้งนี้ เพราะเหมาะสมสำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขสภาพจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชั้นเรียนและให้แนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับท้องถิ่น มีการพัฒนา ปรับปรุงและติดตามเป็นระยะอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับแนวทางในการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานในระดับก่อนประถมศึกษา มาก โดยเฉพาะการศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการเขียน เพราะครูสามารถเห็นพัฒนาการเด็กตลอดและสามารถปรับกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินพัฒนาการด้านทักษะการเขียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะการพัฒนาการใช้แฟ้มสะสมงานในประเด็นต่อไปนี้

1.2.2.1 ทักษะการเขียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาประกอบด้วย

- 1) ความพร้อมก่อนการเขียน (ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา)
- 2) ความสามารถด้านการเขียนลีลาเส้น
- 3) ความสามารถด้านการเขียนพยัญชนะไทย

1.2.2.2 การรู้จักตนเองของนักเรียนด้านวิธีการเรียนรู้

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.3.1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1.3.1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการเขียน (พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก, พัฒนาการด้านมิติสัมพันธ์, พัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา)

1.3.1.2 ทักษะการเขียนลีลาเส้น

1.3.1.3 ทักษะการเขียนพยัญชนะไทย ซึ่งในที่นี้สุ่มมา 8 ตัว โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับความยากง่ายในการเขียน (วรรณิ โสมประยูร, 2514) โดยสุ่มกลุ่มเขียนง่าย 2 ตัว คือ ก ว กลุ่มเขียนยากปานกลาง 4 ตัว คือ ผ อ ท ข กลุ่มเขียนยาก 2 ตัว คือ ณ ร และในการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวพยัญชนะแบบเหลี่ยม ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากเป็นตัวพยัญชนะที่เหมาะสมกับเด็กเริ่มเรียน เพราะเด็กสามารถเขียนได้สวยเหมือนแบบได้ง่ายและเขียนได้เร็วเท่ากับตัวพยัญชนะแบบอื่น (ประภา ไซติบุตร, 2517) ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพ กิตติสาร (2530) ที่พบว่า พยัญชนะตัวเหลี่ยมเหมาะกับเด็กเริ่มเรียนเพราะการเขียนพยัญชนะตัวเหลี่ยมมีจังหวะหยุดที่แน่นอน

1.3.2 กลุ่มที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2/2 โรงเรียนโพนสว่างนาจิววิทยา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540 จำนวน 20 คน ซึ่งมีสภาพแวดล้อมโดยทั่ว ๆ ไป คือ ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ผู้ปกครองประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ มีอาชีพทำนา เมื่อถึงฤดูการทำนา ก็จะพาครอบครัวไปด้วย โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาว่างส่งบุตร และหลังเสร็จจากฤดูการทำนาผู้ปกครองนักเรียนบางคนก็จะเดินทางไปทำงานที่ต่างจังหวัดบ้าง กรุงเทพมหานครบ้าง ต่างประเทศบ้างโดยทิ้งบุตรไว้กับญาติพี่น้อง การอบรมเลี้ยงดูยังไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ความนิยมในการส่งเสริมบุตรหลานเข้าเรียนยังไม่มากพอ

1.3.3 ปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่

1.3.3.1 การพัฒนาเพิ่มสะสมงาน

1.3.3.2 พัฒนาการด้านทักษะการ เขียน ประกอบด้วย

- 1) ความพร้อมก่อนการเขียน (ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ และความสามารถด้านความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา)
- 2) ความสามารถในการเขียนลีลาเส้น
- 3) ความสามารถในการเขียนพยัญชนะไทย
- 4) การรู้จักตนเองของนักเรียนด้านวิธีการเรียนรู้

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

พยัญชนะไทยที่เลือกมาใช้ในวิจัยครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของพยัญชนะไทยทั้ง 44 ตัว เนื่องจากได้ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับความยากง่ายในการเขียนพยัญชนะที่กำหนดไว้จากผลการศึกษาวิจัยของวรรณิ โสมประยูร (วรรณิ โสมประยูร, 2514)

1.5 คำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การพัฒนาเพิ่มสะสมงาน หมายถึง การดำเนินงานออกแบบการเรียนการ

สอน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาด้านทักษะการเขียน โดยบูรณาการแนวคิดตามกระบวนการของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนวางแผนในการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ขั้นตอนเก็บรวบรวมหลักฐานในการทำงาน ขั้นตอนคัดเลือกผลงาน ขั้นตอนสะท้อนความรู้สึกละดับต่อผลงาน ขั้นตอนการประเมินแฟ้มสะสมงาน ขั้นตอนจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน และปรับปรุงแก้ไขการใช้แผนงานดังกล่าวโดยใช้หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Planing) ตามแนวคิดของ เคมีมิสและแมคแทคการ์ด

1.5.2 แฟ้มสะสมงาน หมายถึง สิ่งที่ใช้บรรจุผลงาน แผนงานมีกปฏิบัติ อย่างมีระบบและมีเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่า และบรรจุแบบบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้แฟ้มสะสมงานซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนดประเภทของแฟ้มสะสมงาน 3 ประเภท คือ

1.5.2.1 แฟ้มแสดงงาน (The Working Portfolio) หมายถึง แฟ้มที่ใช้เก็บผลงานทุกชิ้นที่นักเรียนทำเพื่อแสดงพัฒนาการและความสามารถด้านทักษะการเขียนของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

1.5.2.2 แฟ้มผลงานดีเด่น (The Showcase Portfolio) หมายถึง แฟ้มที่ใช้เก็บผลงานที่ถูกคัดเลือกกว่าเป็นผลงานที่ดีที่สุด และเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นความสามารถของเจ้าของแฟ้ม โดยนักเรียนเป็นคนคัดเลือกเอง

1.5.2.3 แฟ้มสนับสนุนการประเมิน (The Record - keeping Portfolio) หมายถึง แฟ้มที่ใช้เก็บข้อมูลจากการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสะท้อนตนเองของนักเรียน, แบบแสดงความคิดเห็นของครูและผู้ช่วยวิจัยต่อผลงานนักเรียน, แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อผลงานนักเรียน, แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้แฟ้มสะสมงาน, แบบสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้ประกอบการประเมินผล

1.5.3 การประเมินพัฒนาการด้านทักษะการเขียน หมายถึง การตัดสินให้คุณค่าผลงานนักเรียนจากแฟ้มผลงานดีเด่น ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันพิจารณามผลงานนักเรียนโดยดูผลงานในแฟ้มแสดงงานและข้อมูลจากแฟ้มสนับสนุนการประเมินมาประกอบการประเมินโดยไม่ไปกระทบต่อชิ้นงานที่นักเรียนคัดเลือกในแฟ้มผลงานดีเด่น

1.5.4 พัฒนาการด้านทักษะการเขียน หมายถึง ความก้าวหน้าในด้านการเขียน (ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา) ความสามารถในการเขียนลีลาเส้นและการเขียนพยัญชนะไทยของนักเรียน ตาม

จุดมุ่งหมายของแฟ้มสะสมงาน โดยวัดจากหลักฐาน ผลงานต่าง ๆ ในแฟ้มสะสมงาน ซึ่งได้รับการประเมินผลโดยนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

1.5.5 ความพร้อมก่อนการเขียน หมายถึง สภาพคุณลักษณะที่เด็กพร้อมที่จะเขียนได้ โดยปราศจากความยากลำบาก ประกอบด้วยความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและสายตา โดยมีคะแนนพัฒนาการความพร้อมก่อนการเขียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

1.5.6 ความสามารถในการเขียนลีลาเส้น หมายถึง คะแนนการเขียนเส้นที่ประกอบเป็นตัวพยัญชนะไทยได้สวดยครบตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

1.5.7 ความสามารถในการเขียนพยัญชนะไทย หมายถึง คะแนนการเขียนพยัญชนะไทยได้ถูกต้องตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

1.5.8 การรู้จักตนเองของนักเรียนด้านวิธีการเรียนรู้ หมายถึง การที่นักเรียนรู้จักความสามารถของตนเอง รู้วิธีการทำกิจกรรม การใช้แฟ้มสะสมงานสะสมงานในด้านการเก็บผลงาน การคัดเลือกผลงาน และการสะท้อนผลงาน

1.5.9 เกณฑ์ในการให้คะแนน หมายถึง การให้คะแนนของชิ้นงานในแต่ละแผนการสอน แบ่งเป็น 4 ระดับ นักเรียนต้องทำได้อย่างน้อย 3 ดาวขึ้นไปจึงผ่านเกณฑ์

☆☆☆☆	หมายถึง คุณภาพผลงานยอดเยี่ยมหรือเทียบกับ 4 คะแนน
☆☆☆	หมายถึง คุณภาพผลงานดี หรือเทียบกับ 3 คะแนน
☆☆	หมายถึง คุณภาพผลงานพอใช้หรือเทียบกับ 2 คะแนน
☆	หมายถึง คุณภาพผลงานควรปรับปรุงหรือเทียบกับ 1 คะแนน

1.5.10 นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2/2 โรงเรียนโพธิ์กลางนาบัววิทยา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2540

1.5.11 ผู้ช่วยวิจัย หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่สะท้อนผลการปฏิบัติของการวิจัยโดยวิเคราะห์ วิจารณ์การดำเนินงาน บันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมการใช้แฟ้ม แสดงความคิดเห็นต่อผลงานนักเรียนและสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน

1.5.13 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติจากการใช้วงจรปฏิบัติ 4 ขั้น คือ ขั้นการวางแผนในการศึกษา (การออกแบบแฟ้ม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างเครื่องมือ) ขั้นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ขั้นการ

สังเกตและบันทึกผล และขึ้นการสะท้อนผลการปฏิบัติปรับปรุงแผนและดำเนินการในวงจรต่อไป
อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ถ้าการใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนครั้งนี้ใช้ได้
ผลดี ครูผู้สอนก็จะได้ทางเลือกใหม่อีกทางในการวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กระดับก่อนประถม
ศึกษาได้อีก

2. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนและตัวอย่างแผนการสอน เพื่อพัฒนา
ทักษะการเขียนของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้ครูนำไปดัดแปลงและปรับใช้ให้เหมาะสม
กับนักเรียนในชั้นเรียนของตนต่อไป

3. มีผลต่อตัวเด็ก เนื่องจากการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินที่ยึดเด็ก
เป็นศูนย์กลาง เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเอง รู้วิธีการทำกิจกรรมการใช้แฟ้มสะสมงานในการ
เก็บผลงาน การคัดเลือกผลงาน และการสะท้อนผลงานเอง ทำให้นักเรียนทราบพัฒนาการของ
ตนเอง รู้จักรับผิดชอบการทำงานของตนเอง และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเจ้าของงานที่ทำอยู่
ทำให้เด็กเห็นคุณค่าในความก้าวหน้าของตนเอง